

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний економічний України
Кафедра економічної теорії

Міждисциплінарна курсова робота
з
економічної теорії
на тему:
«Оцінка рівня тіньової економіки України»

Студентки 2 курсу групи ОПД-21
Бондарук Олени Петрівни
Науковий керівник: канд. ек. наук, доцент
Фаріон М.М.
Національна шкала _____
Кількість
балів _____
Оцінка:
ECTS _____

ЗМІСТ

Вступ	4
Розділ 1. Теоретико – методологічні аспекти тіньової економіки.....	6
Розділ 2. Економічний аналіз рівня тінізації національної економіки.....	9
Розділ 3. Шляхи зниження тіньової економіки України.....	14
Висновки	18
Список використаних джерел.....	20
Додатки.....	22

Вступ

Актуальність теми. Загальновідомим є той факт, що майже для кожної країни з ринковою економікою притаманне таке економічне явище, як «тіньова економіка». Наявність прихованої частки економіки прослідковується в країнах, які мають абсолютно різний рівень розвитку, відрізняючись лише формами прояву і масштабами. На жаль, жодній з країн, які страждають від цього негативно явища, не вдалося викоринити його назавжди. Тіньова економіка має багато назв – прихована, нелегальна, незаконна, але суть цього явища від цього не змінюється. Займаючи вагоме місце в соціально-економічній системі, тіньова економіка здійснює численний вплив на неї. Це економічне явище справляє негативний вплив на позиціонування України на міжнародному рівні. Зменшується імовірність залучення іноземних інвестицій, тому що інвесторів не задовільняє таке несприятливе економічне становище. Досить важливою є проблема наукового осмислення процесів тіньової економіки, системний аналіз конкретних умов її функціонування і на цій основі розробка заходів її детінізації.[1, с.13]. Зв'язок тіньової економіки зі звичайною призводить до того, що виникають макроекономічні диспропорції не лише в соціально-економічних сферах, а й в національній економічній політиці також. Без урахування тіньової складової ми “не знаємо, як виглядає українська економіка в загальному і який реальний обсяг споживання наших громадян”. Разом з тим кожний новий уряд, який приходить до влади, ініціює розробку стратегій розвитку країни до n-го року, не беручи до уваги повною мірою тіньові аспекти економіки. Як правило, такі стратегії не відповідають реальній дійсності[11,с.23]. Тому досить актуальним виступає дослідження аспектів функціонування тіньової економіки, її напрямів, масштабів та відповідно і заходів її детінізації.

Останніми десятиліттями спостерігається стрімкий ріст тіньового сектору економіки. Це, безумовно, має негативні наслідки, серед яких головним є нестача коштів державного бюджету, які в більшій мірі спрямовані на розвиток економіки. Цікавим є те, що деякі операції, які з правової точки зору

мають відноситися до тіньового сектору, тому що є фактично забороненими, здійснюються цілком в легальному порядку. Тому в цьому випадку тіньову економіку можна розглядати, як таку, яка має суттєві упущення та недосконалість.

Важлива роль, для зниження рівня тіньової економіки, відводиться економічній поінформованості суспільства. На даний період часу склалися поверхневі та недосконалі суспільні уявлення про масштаби і особливості цього негативного явища. Це сприяє тому, що не лише в суспільстві, а й в політиці виникають легковажні переконання, щодо тінізації економіки. Такі настрої в свою чергу призводять до думки, що весь негатив, який є наявний в економіці зникне сам чи згодом перетвориться у позитивне економічне явище.

Метою дослідження є визначення оцінки рівня тіньової економіки, який є наявним на даний час в Україні, а також визначити основні заходи, які зменшують обсяги економіки в тіні.

Завдання дослідження:

- визначити сутність, види та закономірності розвитку тіньової економіки;
- визначити основні причини виникнення тіньового сектору економіки;
- розглянути різні види тіньової економіки, та їх вплив на економічне життя України;
- сформулювати цілісні і повні уявлення про особливості тіньового сектору в Україні;
- оцінити рівень тінізації вітчизняної економіки;
- окреслити сукупність методів, як економічного, так і правового характеру, які сприяють зниженню масштабів тіньової економіки.

Об'єктом дослідження є тіньова економіка України.

Предметом дослідження є процеси тінізації економіки України, їх рівень.

Розділ 1. Теоретико-методологічні аспекти тіньової економіки

Визначення терміну тіньова економіка не має точного пояснення, яке б використовували всі фахівці економічної сфери, адже кожен трактує це явище по-своєму. Незважаючи на певні розходження, всі спеціалісти дотримуються думки, що до неї відносяться такі види діяльності, які не піддаються жодному контролю та спостереженню. Можна виокремити наступні складові тіньової економіки:

- така економічна діяльність, яка не висвітлюється її учасниками у зв'язку з небажанням її афішувати, а разом з нею і одержуванні прибутки, з метою прямого, умисного і неупередженого ухилення від сплати податків;
- цілком легальні, але не виявлені відкритими перевірочними методами фінансово-господарські-операції;
- фінансова діяльність криміногенного характеру, спрямована на отримання прибутку;
- економіка, з прихованою офіційною обліковою діяльністю, через її непостійність, малі масштаби а також відсутності об'єктивно необхідних вимірників.

В іноземній економічній літературі використовується велика кількість аналогів до терміну тіньова економіка, а саме: підпільна (underground), прихована (hidden), нелегальна (illegal), сіра(gray) і т.д. Можна стверджувати, що таке різноманіття назв представляється неупорядкованістю понятійного апарату тіньової економіки. Серед фахівців, що займаються розробкою цих проблем, найбільш прийнятним вважається поняття «тіньової економіки», визначене Е. Фейгом. Останній у тіньову економіку включає всю економічну діяльність, яка з будь-яких причин не враховується офіційною статистикою і не потрапляє до валового національного продукту [10,с.20]. При поясненні змісту поняття тіньової економіки потрібно враховувати, що воно має як вузьке так і широке значення. В широкому розумінні до складу тіньової економіки входять всі види «прихованої», «законспірованої», «нерегламентованої» діяльності, незалежно від того протиправні вони чи ні. В вузькому значенні тіньова економіка

включає в себе лише ту діяльність, яка є протиправною чи суспільно-небезпечною.

Тіньова економіка – це виробництво, розподіл, обмін і споживання робіт, продукту та послуг, які не включені в офіційну статистику та нерегульовані державою, урядом. Певні види тіньової економіки не є кримінальними, проте найбільша частка пов'язана саме з кримінальною діяльністю.

Тіньова економіка має своєрідні ознаки. По-перше, в більшості випадків цей сектор характеризується роздробленістю. По-друге, для тіньової економіки характерним є високий рівень конкурентності. Зазвичай, у цій сфері найбільше підприємств сімейного типу. Це обґрунтовується тим, що в неформальному бізнесі тіньова концентрація утруднена, бо надзвичайно швидко збільшуються трансакційні витрати.

Зважаючи на поширення нових технологій у сфері економіки та глобалізацію господарських зв'язків, фінансовий сектор стає уразливішим до легалізації незаконних доходів. Якщо розглядати «тіньову» економіку в широкому розумінні, то до її складу включають 4 основних сектори: сектор домашнє господарство, неформальний сектор, «темно-сірий» сектор та «чорний».

Сектор домашнє господарство – сектор, що виробляє товари і послуги тільки для внутрішнього споживання. Важливим є те, що блага, які створюються цим сектором не є об'єктом ринкових відносин.

Неформальний сектор економіки – сектор, який складають дрібні та наймані виробники товарів і послуг, а також комерсанти-посередники. Найбільш поширеним та видимим проявом цього сектора є вуличні торговці.

«Темно – сірий» сектор – сектор, в якому свідомо приховуються всі види діяльності. Зазвичай, це ухилення від сплати податків, порушення законів про мінімальну заробітну плату, охорону праці і соціальне забезпечення. Дуже складно оцінити реальний розмір цього сектору, так як порушники намагаються ретельно приховати свої незаконні діяння. Зростання розмірів цього сектору

суттєво тривожить владу будь-якої країни, адже прослідковуються великі втрати в показниках національного доходу.

«Чорний» сектор характеризується руйнування власного продукту, а саме через: крадіжки, перепродаж краденого, рекет, корупцію, «відмивання грошей», фальшування грошей. Якщо влада зацікавлена в сплаті податків з «темно-сірого» сектору, то за наявності «чорного» основною її метою є його ліквідація. Тобто тіньова економіка містить в собі всі невраховані, нерегламентовані, відмінні від заявлених в нормативних документах види економічної діяльності[5, с. 92-93]

Причин, які зумовлюють виникнення тіньового сектору існує декілька: соціально-економічні, правові, політичні та морально-етичні.

Соціально-економічні причини проявляються в тому, що переведення громадянами своєї діяльності в тіньовий сектор, зумовлене низьким рівнем дохідності. У більшості випадків низький рівень доходів штовхає людину на приховання своїх доходів чи пошук іншого виду діяльності, яка не завжди є законною. До економічних причин можна віднести стан економіки. Адже чим більше кризових явищ в економіці, тим більшим є тіньовий сектор.

Зі своєї сторони політична та правова нестабільність підштовхує суб'єктів економічної діяльності до приховування своїх доходів. Наприклад, бюрократія чи «паперова тяганина» провокують на дачу хабара, який в свою чергу приховується. Тобто корупцію також потрібно відносити до однієї з рушійних сил тінізації економіки. Наявність недоліків в законодавстві дає змогу приховати неофіційну чи незаконну діяльність. Серед значних недоліків є також мінімальна відповідальність за несплату податків, скоєння дрібних правопорушень чи навіть економічних злочинів.

Морально-етичні причини представлені нашим ставленням до тіньової економіки. Якщо в країнах з розвинутою демократією суспільство різко засуджує це негативне явище, то в нашій країні воно визначається, як цілком нормальне. Це є показником того, що тіньова економіка, як економічне явище прижилася і проблема носить вже загальнодержавний характер.

Розділ 2. Економічний аналіз рівня тінізації національної економіки

У країнах з перехідним типом економіки проблема розвитку та масштабів тіньової сектору є надзвичайно актуальною. Існування тіньового сектору притаманне всім країнам світу і різниться лише масштабами прояву. На сьогоднішній день бачимо, що зростання масштабів тіньової економіки України перевищує рівень легальної зайнятості. В умовах сучасного розвитку нашої країни масштаби тіньової економіки загрожують не тільки національним інтересам, але й національній безпеці. Активізація тіньових процесів економічної діяльності в Україні призвела до формування такого обсягу тіні, що практично на рівних конкурує з офіційною господарською діяльністю національної економіки та зумовлює її послаблення, призводить до зниження ефективності державної політики, поширення корупції, гальмує процес економічного розвитку України.[7, с. 32]

Це негативне економічне явище є перешкодою розвитку конкурентоспроможності нашої країни, а також пригнічує розвиток соціальних стандартів населення. Прихована економіка висвітлює криміналізацію економічних відносин, низький рівень правової культури, недоліки податкової і фінансової систем. Найпоширенішими видами прояву тіньової економіки в Україні є:

- нелегальна заробітна плата («в конверті» чи за умовами цивільно – правової угоди, а не трудового договору);
- хабарі, відмивання коштів, шахрайство;
- контрабандне ввезення заборонених товарів в іншу країну;
- корупція;
- підпільне виробництво та незаконна діяльність;
- незаконні операції на валютному ринку;
- приховування реальних доходів суб'єктів господарювання та громадян;
- нелегальна приватизація державного майна.

Ігнорування урядом України цього сектору призводить до численних економічних втрат. На сьогоднішній день рівень тінізованості економіки в

Україні є одним з найвищих в Європі (Додаток А). За підрахунками тіньовий сектор в Україні сягає від 30 % до 60 % всієї економіки. За результатами досліджень членів міжнародної Асоціації дипломованих сертифікованих бухгалтерів(АССА), які присвячені оцінці і прогнозам розвитку тіньової економіки, обсяг такої економіки в Україні в 2017 р. становив 1 трлн. 95,3 млрд. грн. [14] Серед 28 досліджуваних країн, Україна посіла третє місце. Також члени АССА, посилаючись на попередньо отримані дані, представили прогнозовані показники тіньової економіки в досліджуваних країнах на 2017-2025 рр.(Додаток Б)[14] Згідно з даними таблиці Україну за обсягами тіньової економіки випереджають лише Азербайджан та Нігерія. Такі високі показники в Україні зумовлені низкою причин.

Головною причиною того, що велика кількість працівників схиляється до тіньового сектора є високі показники безробіття та неконтрольованість ринку праці. Це в сукупності призводить до поширення неофіційного(незаконного) працевлаштування та неоподаткування заробітної плати. Через низький рівень доходів людям байдуже чи вони є офіційно зареєстрованими, чи ні. Єдина їхня мета – це отримання, хоча б мінімальної заробітної плати. За підрахунками в 2017 році 550 млрд. грн. з загальної частки тіньового сектора України становила заробітна плата в «конвертах»[9].

Не менш важливою причиною високих показників тіньової економіки в Україні є не до кінця розвинена податкова система. В наш час досить значна частина приватного сектору ухиляється від сплати податків, тим самим приховує частину свого прибутку. Проте не варто забувати про надто високе податкове навантаження в Україні. Нерівномірно розподілене податкове навантаження призводить до того, що законослухняні підприємці або переходять «у тінь», або змушені закривати свої підприємства. В Україні податкове навантаження на підприємство становить 38.9 % . Це, звичайно, високий показник, проте у Франції він – 60,0%, Швеції – 41%. Але масштаби тіньового сектору в цих країнах коливаються від 10 до 25 %. [9]

Недосконале регулювання економіки, не до кінця сформовані судова та правоохоронна системи також сприяють розширенню тіньового сектору. Найгіршим є те, що бізнес не може довіряти та сподіватися на підтримку зі сторони держави. Найголовнішою причиною цього є бюрократизація, хабарництво та часта зміна законодавства, яке стосується підприємницької діяльності.

Корупційна діяльність також є рушійною силою тіньової економіки. Посадові особи не змогли б втілювати в життя корупційні схеми, якби їхні доходи та видатки були в відкритому доступі та контролювалися. Тому корупційні особи, які займають високі звання зацікавлені в тому, щоб корупційний сектор процвітав.

За об'єктивними прогнозами швидке зростання тіньового сектору в Україні може привести до:

- поділу сфер економічного впливу, утворення окремих типів ринку;
- падіння обсягів ВВП та зростання безробіття;
- поглинання незаконними діями, тих секторів суспільства, які поки не причетні до тіньового сектору;
- повне ігнорування суспільством уряду.

Проте не можна не висвітлити і позитивні сторони тіньової економіки України (якщо вона не стосується кримінальних справ). Дуже часто тіньова економіка є відповіддю на кризу суспільних відносин у сфері регулювання. Перехід «у тіньовий» сектор є чудовою альтернативою довгій та дорогій дерегуляції та дає можливість економічним суб'єктам бути більш гнучкими та працювати без посередника в особі держави. Відомий економіст Швейцарії Д. Кассел виражає три основних позитивних аспекти тіньової економіки на господарському ринку:

- «економічне мастило» - зменшення перепадів в кон'юктурі економіки за рахунок перерозподілу ресурсів між легальною та прихованою економіками.

В часи, коли легальна економіка України переживає кризу, то з неї кошти та виробничі ресурси не зникають, а трансформуються в «тінь», згодом повертаючись в легальну економіку після закінчення кризи.

- «соціальний ароматизатор» - пом'якшення небажаних соціальних протиріч.

Для нашої країни в загальному є не вигідним велике число малозабезпеченого населення. Тому тіньовий сектор дає можливість за рахунок неформального типу зайнятості покращити становище малозабезпечених верств населення.

- «вбудований стабілізатор» - тіньова економіка живить своїми ресурсами легальну. Зазвичай великі обсяги неофіційних доходів спрямовуються на закупівлю товарів в легальному, і таким чином «відмиті» капітали оподатковуються[3, с.9].

Дуже складно порівнювати рівень тіньової економіки в Україні з даними інших країн у зв'язку з тим, що деякі види нелегальної діяльності, входять до переліку заборонених, тобто включені в тіньову економіку в одних країнах, є дозволені в інших. За даними російських вчених, які займалися дослідженням цього питання, в тіньовому секторі в середньому створюється щонайменше 8 трлн. доларів. В загальному в державах з перехідним типом економіки прослідковується постійні перепади економічної «тіні». Проте згідно з дослідженнями у благополучних країнах об'єми тіньової економіки відносно малі: у США – 700 млрд. доларів; в Італії – 310 млрд. доларів; у Великобританії – 190 млрд. доларів. Останнім часом спостерігається тенденція до підвищення рівня тіньової економіки щорічно. Проте тіньова економіка не піддається абсолютно точному підрахунку, і це призводить до зменшення ефективності економічної політики, погіршення інвестиційного клімату і сповільнення технологічного процесу. Тіньова економіка породжує в Україні такі негативні явища: перерозподіл доходів на користь правлячих груп, поширення корупції, зменшення доходів державного бюджету, зменшення податкової бази країни, майнове розшарування, поширення неконтрольованої торгівлі.

Проте варто зауважити, що керівництво нашої держави усвідомлює необхідність зниження обсягів тіньової економіки. Для боротьби з корупцією було створене антикорупційне бюро України, Спеціалізована антикорупційна прокуратура та агентство з питань запобігання корупції. Закон про мінімальну заробітну плату 3200 гривень, прийнятий в 2017 році, сприяв тому, що підприємці замість заробітної плати «в конверті» змушені виплачувати її офіційно. Проте ці дії не надто вплинули на обсяг тіньової економіки, адже він досі залишається на високому рівні. Тіньовий сектор не потрібно душити, а потрібно зробити легальні умови ведення бізнесу конкурентними з тіньовим – це єдиний спосіб легалізувати економіку України.

Розділ 3. Шляхи зниження тіньової економіки України

Для того, щоб досліджувати різноманітні шляхи детінізації перш за все потрібно визначити три складові її елементи: прихована, неформальна та кримінальна. Ми не можемо говорити в жодному випадку про детінізацію кримінальної тіньової економіки. Адже вона викорінюється шляхом адміністративно–каральних методів, які прямо застосовуються до правопорушників. Але коли мова іде про приховану і неформальну економіку, які не стосуються кримінальної діяльності, то розробляються методи їх детінізації. Досить важливим для викорінення тіньової економіки є створення сектору, де вона не могла б існувати.

Детінізація економіки – це система заходів, спрямованих на подолання, викорінення основних причин та передумов тіньових, прихованих, незаконних явищ та процесів.

Зважаючи на висвітлені чинники тіньової економіки попередньо, можна сформулювати комплекс заходів з приводу детінізації економіки. Безперечно, тіньова економіка є присутньою в кожній галузі, то зниження її обсягів має бути передбаченим особливостями та специфікою кожної галузі. Проте серед всіх механізмів детінізації можна виділити один – уніфікований, який прийнятний для всіх галузей. Це податковий метод, бо він охоплює всі сфери економіки. Держава, регулюючи економіку через податки, може маніпулювати масою податкових надходжень, диференціювати ставку податку, тим самим стимулюючи інвестиційну діяльність та попереджуючи розвиток тіньових процесів[6,с.175]. Основною причиною такого високого рівня тіньової економіки є суттєва різниця між сумою, яку платник повинен сплачувати і сплачує реально. Тобто в даному випадку уряд повинен реформувати податкову систему настільки, щоб вона сприяла зниженню тіньового сектору і мала значний вплив на нього. Важливу роль відіграє покращення ефективності управління державними фінансами. Будь–яке управління державними коштами являє собою систему заходів, які спрямовані на раціональне використання та

планування коштів бюджету. З метою запобігання тінізації економіки у цій сфері потрібно вжити ряд заходів:

- впровадити систему управління можливими ризиками при розподілі державними коштами, з метою виявлення та усунення порушень, в тому числі з кримінальною відповідальністю;

- впровадити стандартизацію товарів, які безпосередньо закупляються державою;

- створити механізм притягнення до відповідальності осіб, які відповідають за формування бюджету.

Для боротьби з відмиванням доходів, отриманих незаконним шляхом, варто удосконалити систему розширеного фінансового моніторингу, при цьому створюючи один інформаційний канал між різними державними органами контролю.

Значна кількість дослідження підкреслюють, що саме розвиток законодавчої бази, незалежного суду, ефективна діяльність правоохоронних органів є обов'язковими елементами функціонування економіки, а від так і створюють умови для детінізації економіки України.

Розвиток безготівкового розрахунку сприяє зниженню тіньового обороту в фінансовому секторі. Але для того, щоб безготівковий розрахунок розвивався потрібно вжити такі заходи:

- сформувати механізми взаємодії податкових органів з іншими контролюючими органами, з приводу певного роду підозрілих операцій;

- повертати кошти клієнтам з сторони банку, при несанкціонованому їх використанні шахраями;

- посилити контроль банків за переведенням готівки між рахунками(в тому числі при незаконному);

- проводити заходи, які б стосувалися підвищення обізнаності населення з приводу системи безготівкових платежів, а також використання платіжних карток.

Підвищення ефективності фіскального адміністрування приведе до того, що обсяги тіньового сектору значно скоротяться. Але для цього потрібно переоцінити критерії ризиків, у тому числі при постановці на облік з ПДВ. Необхідно також провести роботу з виявлення нових систем від сплати податків, а також створити ефективні механізми, які б сприяли передачі інформації між приватними та державними структурами.

Ліквідація тіньової економіки вимагає створення умов, для виходу з тіні суб'єктів підприємництва шляхом зниження витрат ведення бізнесу і покращення системи державного регулювання. Також досить важливим є посилення ролі ринків та конкуренції, що має зменшити розміри потенційних прибутків від прихованих дій. Зважаючи на останні роки, зростає взаємодія українського уряду з антикорупційними комітетами інших країн. Вважається, що іноземні антикорупційні програми, маючи позитивний вплив за кордоном, краще діють в Україні ніж вітчизняні. Так, наприклад, за кордоном розробляють законопроекти, які передбачають перевірку працівників державних органів на поліграфі. Звичайно, в Україні цей досвід приживається значно повільніше, адже необхідна велика кількість дозволів на проведення таких процедур. Проте прослідковуються поодинокі випадки, коли застосування поліграфу допомагає виявити приховану діяльність, часто незаконну, суб'єктів господарювання.

Використовують також комплекс заходів, які сприяють декриміналізації економіки:

- незаконне збагачення відносять до переліку кримінальних злочинів, згідно з ст.20 Конвенції ООН проти транснаціональної злочинності;
- створення Національного бюро розслідувань;
- трансформація звітності правоохоронних органів згідно з міжнародних стандартів розвинених країн;
- розподіл сфери впливу та повноважень між правоохоронними органами (МВС, СБУ, Генеральної Прокуратури, Державної податкової адміністрації) з приводу легалізації тіньових капіталів.

Дотримання таких основних заходів з приводу детінізації економіки буде сприяти не тільки створенню здорового ринкового середовища, розвитку економіки в цілому, а й процесу демократизації економіки і суспільства та підвищенню конкурентоспроможності економіки нашої держави на міжнародному рівні[4,с.11-12].

Висновки

Беззаперечним є той факт, що тіньова економіка як негативне економічне явище притаманна всім країнам світу. Причини появи та процвітання прихованої економіки в усіх країнах є майже ідентичними, але відрізняються лише її масштаби. Але цілком обґрунтованим є твердження, що масштаби прихованої економіки в країнах, які розвиваються значно вищі ніж у розвинених країнах.

До базових причин, які впливають на тіньову економіку України слід віднести досить високу ставку оподаткування, втручання держави в діяльність господарюючих суб'єктів та корупція, як в органах місцевого самоврядування, так і в державних органах. Тіньова економіка має деструктивний вплив на економіку, гальмує поповнення державного бюджету, руйнує її інвестиційну привабливість та конкурентоспроможність. Через це досить актуальною є проблема створення механізмів детінізації економіки України. Застосовуючи при цьому різного роду інструменти.

Згідно з даних досліджень можна стверджувати, що значний обсяг тіньового сектору припадає на домашні господарства і підприємства, відповідно 30 % і 45 %. Держава – це єдиний орган, який повинен вживати заходи, які б усували основні причини появи тіньової економіки та згодом ліквідували це явище повністю. Проте протягом останніх десятиліть рівень тіньової економіки в Україні систематично зростає. Це на пряму впливає на зростання безробіття, підвищення рівня інфляції, зниження реального рівня ВВП, і найважливіше на падіння рівня добробуту суспільства. Такий розвиток тіньової економіки спричиняється відсутністю норм і правил ведення економічної діяльності. Тобто майже всім є більш вигідно працювати в «тіні». Тому уряд України негайно має застосовувати заходи з приводу, хоча б зменшення цього високого показника.

В умовах інформаційного суспільства вже виникло таке поняття, як комунікаційна тінь – діяльність, що зумовлена новими технологічними досягненнями. Вона не тільки не підлягає під чинне законодавство, а й не може

бути оцінена механізмом ціноутворення. І як наслідок, податкові відрахування з такої діяльності дуже важко правильно оцінити. Отже, перспективи подальшого дослідження та подолання тінізації економіки можуть стати особливим об'єктом діяльності макроекономічних суб'єктів та практичним механізмом подолання цих негативних явищ.

Список використаних джерел

1. Антипов В. І. Тіньова економіка та економічна злочинність: світові тенденції, українські реалії та правові засоби контролю(теоретико – методологічне узагальнення)/ В.І. Антипов. – Вінниця: ДП ДКФ, 2006. – 1049 с.
2. Варналій З.С. Тіньова економіка: сутність, особливості та шляхи легалізації/за ред. З. С. Верналіяю – 2006. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://old.niss.gov.ua/book/tyn_ekon/index.htm
3. Заверуха М. М. Систематичний аналіз суті та закономірностей функціонування тіньової економіки/Заверуха М.М.// ЛРІДУ НАДУ. – 2015. - 9 с.
4. Заяцько В.В. Тіньові доходи та шляхи їх зменшення в Україні//Вісник Вінницького політехнічного інституту. – 2008. - №1.- 8-13 с.
5. Зверкова Н. Деякі питання визначення понять «тіньова економіка», «детінізація економіки» та «протидія тіньовій економіці»//Підприємництво, господарство і право.- 2008. -№1. – 92-96 с.
6. Куценко Т.Ф. Бюджетно – податкова політика: Навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни. – К.: КНЕУ.2002. – 256 с.
7. Ладюк, О. Д. Характеристика тіньової економіки в Україні / О. Д. Ладюк // Економіка та держава. – 2017. – № 8. – С. 32-34.
8. Леонова О.О. Умови та закономірності формування тіньової економіки в Україні/О.О.Леонова//Управління розвитком. – 2015. - №2(180). – с.42-49
9. Офіційний сайт Всесвітнього економічного форуму [Електронний ресурс]. -Режим доступу : <http://www.weforum.org/issues/globalcompetitiveness>.
10. Приймак, В. І. Вплив тіньової економіки на добробут населення України / В. І. Приймак, О. Р. Голубник, Є. М. Борщук // Економіка та держава. – 2017. – № 9. – С. 4-14.

11. Харазішвілі, Ю. М. Світло і тінь економіки України: резерви зростання та модернізації/ Ю. М. Харазішвілі // Економіка України. – 2017. – № 4. – С. 22-45.

12. Язлюк, Б. О. Соціально-економічні чинники нарощення процесів тіньової економіки України / Б. О. Язлюк, О. Б. Наумов // Український журнал прикладної економіки. – 2016. – № 1. – С. 180-187.

13. Global Risk Report 2011/ Sixth Edition An initiative of the Risk Response Network [Electronic resource]/World Economic Forum. – Access mode: <http://riskreport.weforum.org/global-risks-2011.pdf>

14. RBK — Ukrayina (2017), "Ukraine fell into the top 5 countries with the largest shadow economy", [Online], available at: <https://www.rbc.ua/rus/news/ukrainapopalatop5strankrupneysheytenevoy1498836744.html> (Accessed: 23.07.2017).

Додаток А

Тіньова економіка в Європі 2017р. (% ВВП)

Країна	Частка тіньової економіки
Швейцарія	8,1%
Великобританія	12,2%
Німеччина	15,3%
Франція	14,7%
Італія, Іспанія	24,5%
Польща	26,0%
Греція	26,5%
Росія	40,6%
Україна	46,8%

Додаток Б

Прогнози рівня тіньової економіки(у % до ВВП) на 2017-2025 рр.

Країна	2017 р.	2020 р.	2025 р.	Місце*
Азербайджан	66,12	56,73	58,73	1
Нігерія	47,7	46,99	46,11	2
Україна	46,12	46,1	45,98	3
Росія	39,29	39,37	39,3	4
Шрі Ланка	37,33	36,46	34,85	5
...	...	...	...	...
Польща	23,42	22,95	22,13	15
...	...	...	...	...
Великобританія	11,29	11,19	10,83	24
Австрія	11,09	10,24	8,89	25
Китай	10,17	10,05	9,9	26
Японія	9,89	9,42	7,86	27
США	7,69	7,42	6,94	28

**Місце країн за прогнозованим рівнем тіньової економіки у ній.*